

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за получаване на научното звание “доцент” по научна специалност Изкуствознание и изобразителни изкуства, шифър 05.08.04, за нуждите на РИМ – Велико Търново
от проф. д-р Елена Генова

По обявения конкурс е подал документи само един кандидат – **Диана Косева-Тотева** – уредник в РИМ-Велико Търново. По приложената документация кандидатката е представила списък с публикациите си, както и пълният им размер. Това са 78 студии, статии и научни съобщения, както и четири монографии, издадени от 1989 до 2017 г. включително.

Списъкът с публикациите отразява в пълнота научната продукция на кандидатката.

Познавам Диана Косева-Тотева от много години, които могат да се илюстрират с годината на първата ѝ публикация - 1989. Нейните поле на изследователски интереси е изключително широко. Разработките ѝ са в областта на християнското изкуство и култура. Времевият диапазон е от Средновековието, през късносредновековния период до Българското възрождение. Обект на проучванията ѝ съвсем естествено са паметници на столичния Търнов град и региона. Участията ѝ в археологическите разкопки на Средновековно Търново – в редица църкви на Царевец и Трапезица, и основно на църквата „Св. 40 мъченици“ ѝ предоставят огромен изследователски материал, който стои в основата на докторската ѝ дисертация „Стенописи от археологическите разкопки на средновековната българска столица Търново“.

В списъка с публикациите си Диана Тотева е отразила цялата си научна продукция, а би трябвало да изключи публикациите, свързани с дисертацията ѝ. Те могат да се дадат отделно само за сведение. Това се

отнася и до монографичните изследвания, свързани с археологическите проучвания и стенописите (№№ II и III), открити при тези разкопки – също част от дисертацията ѝ.

Ще обърна специално внимание на монографиите ѝ „Триптиси-поменици от Арбанаси.“ /2007/ и „Каменната пластика от средновековната българска столица Търново (1185-1393).“/2017/ - в съавторство с Константин Тотев. В първата от тях са публикувани късносредновековни триптиси-поменици от Арбанаси от XVI-XIX век, които са задълбочено изследвани като разчитане на надписите, идентифициране на споменатите имена на архиереи, монаси и миряни и свързването им в контекста на епохата, иконография и паралели на триптисите. Подобни изследвания се броят на пръсти и проучването на арбанашките паметници е принос към темата в нашата историография.

Най-новата публикация на Диана Тотева е изследването за каменната пластика, обхващаща средновековния период на Търновград от Второто българско царство. Монографията е издадена в съавторство с Константин Тотев, но отделните части и глави на изследването са подписани. Диана е автор на три глави (I глава. Скулптурата през Второто българско царство. Връзки и влияния; III глава. Функционална характеристика и класификация.; IV глава. Майстори и ателиета, местно производство и импорт). Изследванията в областта на каменната пластика също са редки и се броят на пръсти, изключвайки основополагащия труд на Ас Василиев и съавтори „Каменна пластика“, излязъл през 1973 г. Много от публикациите са съсредоточени върху възрожденските паметници. Ценността на този труд се гради върху не малък средновековен материал, запазен изключително фрагментарно. Уменията на авторката са във визуалната реконструкция на находките. Особено успешна е първата глава от съчинението, където каменната пластика е поставена в контекста на изкуството на Византия и Западна Европа и открояване на българските

характеристики. Централно място в изследването заема трета глава „Функционална характеристика и класификация“, която носи приносен характер. Проучването се повече от 60 паметника като се прави реконструкция на обекта и се коментира неговата функция, прави се корекция на някои датирания, или нова интерпретация, публикуват се неизвестни паметници, прави сеопит за класификация на: фигурални релефи; надгробни паметници (саркофази, надгробни плочи и надгробни паметници); каменни надписи (надгробни и ктиторски); капители (фигурални, зооморфни, антропоморфни и капители с орнаментална украса); бази, колонки, корнизи, епистили, части от олтарни прегради и каменни фиали. В четвъртата глава се установява присъствието и на продуктивни местни майстори, обработващи различни породи камък и владеещи релефа, особено от средата на XIII в. насетне, когато Търново се утвърждава като художествен център на държавата. По темата на тази монография са цитирани и 11 отделни публикации.

Приносът на труда е в цялостното систематизиране и обобщаване на информацията за вече публикувани или новооткрити фрагменти.

Диана Тотева проявява траен интерес и към изследване на паметници на иконописта от късносредновековния период. Сред тях ще открием редицата публикации посветени на иконографията и проблемите на култа на Св. Йоан Кръстител на базата на икони от Великотърновско; публикации на двустранните икони-таблетк.; на двата комплекта икони от XVII в. за търновската църква „Св. Георги“, както и опита за идентификация и реконструкция на икони от иконстасите на някои от късносредновековните търновски и арбанашки църкви. Някои от публикациите й са посветени на консервационно-реставрационни проблеми, свързани с тези икони или новооткрити стенописи в църквите на Търново.

Към кръга на интересите на Диана е и проучането на възрожденски паметници, като ще открия публикациите на триптисите-поменици от Арбанаси и Светогорските и Риломанастирски щампи от района на Търново.

И не накрая ще спомена и участието ѝ в изследването на средновековни и късносредновековни паметници на металната пластика като процесийни кръстове, оловни иконки, сребърни обкови на икони, оловни икони-енколпиони и пр.

Публикационният актив на Диана Тотева я очертава като последователен и задълбочен изследовател и интерпретатор на широк кръг проблеми на българското средновековно, късносредновековно и възрожденско изкуство.

Приемам представените публикации за достатъчни като обем и съдържание и оценявам техния приносен характер в много отношения.

Предлагам на уважаемото жури да гласува за присъждането на научното звание „доцент“ на Диана Косева-Тотева.

18.09.2018 г.

/проф. д-р Елена Генова/